

Nieuw woordenboek Nederlands-Gronings Stad-Groninger dialect nu vrijwel verdwenen

Het dialect van de stad Groningen is vrijwel uitgestorven. Werd er enkele tientallen jaren geleden nog volop Stad-Gronings gesproken in diverse delen van de stad, nu vormt het aantal Stadgers dat Gronings spreekt nog maar een kleine minderheid. Vroeger werd er in de verschillende delen van de stad zelfs nog een ander dialect gesproken en was aan de tongval te horen of iemand uit Helpman kwam of uit de Oosterpoort-wijk.

'Als er nog Gronings wordt gesproken in de stad, dan is dat nauwelijks te merken. Er is nog slechts één stad-Groninger auteur van formaat - Henry Hes - die in het Gronings schrijft. Verder is er vrijwel niemand die in het stad-Gronings publiceert of zich er voor inzet. Dat staat in scherp contrast tot de Ommelanden. Sinds een aantal jaren is daar sprake van een duidelijk toenemende belangstelling en een opleving van het Gronings'.

Dat zegt de Groninger streektaalfunctionaris Siemon Reker. Vorige week kwam er van zijn hand het Zakwoordenboek Gronings-Nederlands en Nederlands-Gronings uit. Het was voor het eerst sinds zestig jaar dat er weer een woordenboek Gronings-Nederlands uitkwam. Het is zelfs de allereerste keer is dat er een woordenlijst Nederlands-Gronings is gepubliceerd. Er staan in totaal 12.000 woorden in. Het provinciebestuur heeft er inmiddels vijfhonderd exemplaren van besteld voor alle basisscholen in de provincie Groningen.

Niet rouwig

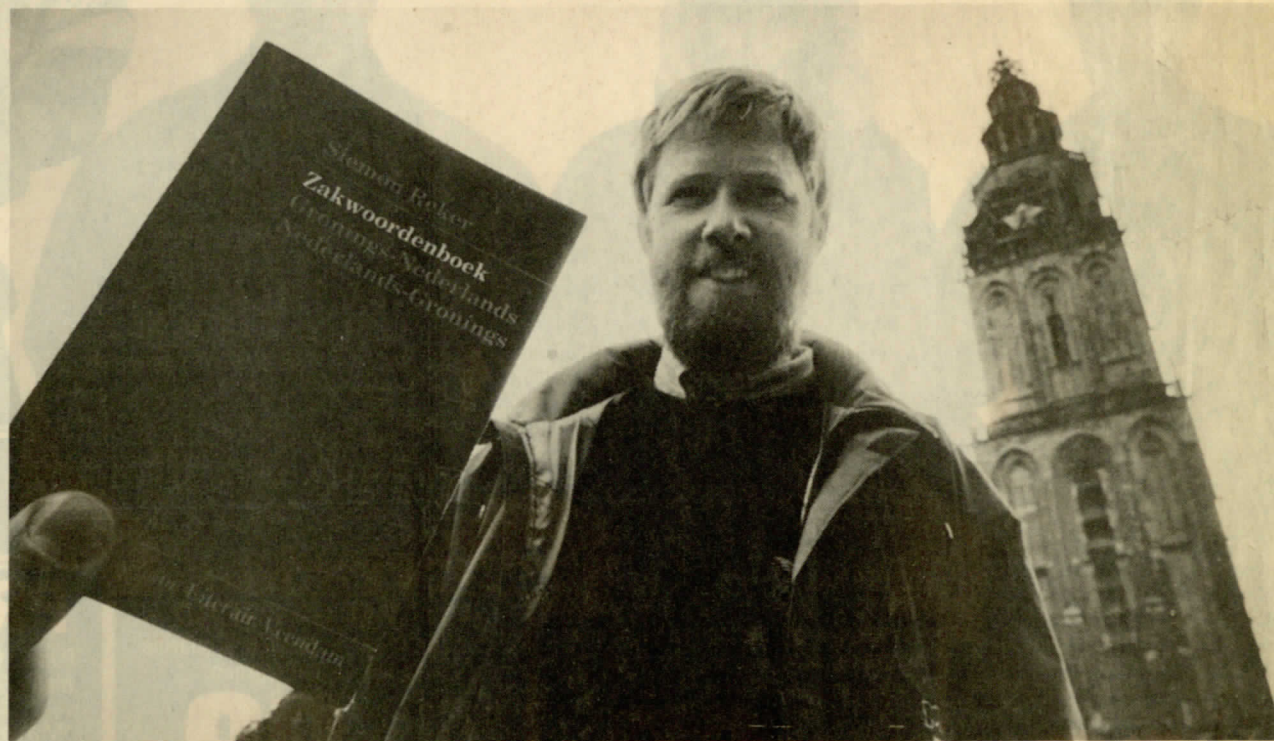
'Het Gronings leeft niet echt meer in de stad Groningen. Dat blijkt ook uit het feit dat er ongeveer 500 correspondenten hebben meegewerkt aan het Zakwoordenboek die mij af en toe woorden hebben toegestuurd. Daarvan waren er slechts vijf Stadgers. En wanneer hoor je nu bijvoorbeeld Stad-Gronings op Radio Noord? Nooit.', aldus Siemon Reker.

Wie verwacht dat Reker het betreurt dat het Stad-Gronings uitsterft heeft het mis.

'Het is nu eenmaal zo, ik zal er geen traan om laten. Er valt toch niets tegen te doen. Taal moet geen doel op zichzelf worden: het is een middel. Als mensen zich liever in het Nederlands uitdrukken, dan is dat natuurlijk niet tegen te houden. Het enige dat ik wil is dat mensen zich niet hoeven te schamen als zij toevallig wel Gronings spreken: het is een mooie taal met een grote rijkdom en schitterende uitdrukkingen', betoogt Reker.

Mooi woorden

Mooie woorden staan er inder-

uit Duitsland en Oost Nederland is Groningen 'versaksiest': het Gronings is een Nedersaksisch dialect.

In de zeventiende eeuw werd er vermoedelijk al wel Gronings gesproken. Want prof. dr. H. Niebaum en medewerker F. Veldman van het Nedersaksisch Instituut brengen binnenkort het dagboek uit van een Stadger uit de zeventiende eeuw. Deze stad-Groninger, Geert Udinck, werd uit de stad verbannen en later onthoofd. Een deel van zijn dagboek is in het stad-Gronings geschreven.

daad in het bij uitgeverij Mollebone Literair uit Veendam uitgegeven Zakwoordenboek. Reker's eigen favoriete Groninger woord is 'kwaalmplaamp': een omschrijving voor iemand die spreekt over iets waar hij geen verstand van heeft. Een verwaande kwast wordt in het Gronings een 'steernkieker' genoemd, een zeurpiet is een 'aimel', een zuinig type is een 'knirt'. Dan lopen er in Groningen ook nog 'hiepkonters' rond (ontevreden personen) 'teutjes' (praatgrage mensen) en 'gapstoken': nieuwsgierig aagjes. Opvallend is overigens dat de meeste personen in het Gronings bij voorkeur nogal negatief omschreven worden, al staat er in het woordenboek ook wel een aardiger woord, zoals 'tudebekje' (schattebout).

Geschiedenis

Hoe oud het Groningse dialect is weet Reker niet en hij heeft zich er ook niet echt in verdiept. Hij heeft op dit moment belangrijker zaken te doen vindt hij. Want over de geschiedenis van het Gronings worden uitvoerige wetenschappelijke discussies gevoerd en Reker heeft geen zin om daar aan mee te doen. Zeker is wel dat er in het jaar 1000 bijvoorbeeld nog geen Gronings bestond. Toen werd er in Groningen Fries gesproken. Maar door invloeden

Toekomst

Siemon Reker heeft vele uren in het Zakwoordenboek gestoken. Hij heeft overigens steun gehad

van de publiciste Gré van der Veen, die afgelopen zaterdag een literaire prijs heeft gekregen. Al sinds zijn gymnasium-tijd heeft Reker Groninger woorden verzameld.

Af en toe komt hij een woord tegen dat hij nog niet eerder had gehoord, zoals 'pokkelpuut': hemd. Heeft de Groninger streektaal volgens hem nog wel toekomst?

'De tijd zal het leren. Maar als ik zie wat er de laatste jaren allemaal is gebeurd, dan denk ik van

Siemon Reker met het nieuwe Zakwoordenboek.

wel. In Groninger kranten is er in de jaren '80 veel meer aandacht voor het Gronings. En ook het ledental van instellingen die zich inzetten voor de streektaal, zoals 't Grunneger Bouk en het Grunniger Genootschap, is sterk gestegen. In de Stad zal het Gronings vermoedelijk wel verdwijnen maar in de Ommelanden heeft het Gronings zeker nog toekomst'.